

άλατζένιος επίθ. Πελοπν. (Κορινθ.) *άλαντζένιος* *έρεκ*.

Έκ τοῦ οὐσ. *άλατζās* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. *νιος*.

Ὁ κατεσκευασμένος ἐκ ποικιλοχρώμου ὑφάσματος ἐνθ' ἀν.: *Ἀλατζένια ποδεά, άλατζένιο φουστάνι* Κορινθ. συνών. *άλατζαδένιος 1, άλατζωτός*.

άλατζιάτικος επίθ. ἀμάρτ. *άλατζιάτ'κους* Α.Ρου-ελ. (Φιλιππούπ.) Θράκ. (Ἀδριανούπ.)

Έκ τοῦ οὐσ. *άλατζās* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. *άτικος*.

Ποικιλόχρους, στικτός. Συνών. ιδ. ἐν λ. *άλατζαδέ-ος 2*.

άλατζις επίθ. ΚΤεφαρίζ. Λιανοτράγ. 44.

Έκ τοῦ ἐπίθ. *άλατζās* μεταπλασθέντος κατὰ τὰ λοιπὰ εἰς -*ις* χρωμάτων δηλωτικά, οἷον *μαβίς, οὐρανίς, πορτοκαλίς* κτλ.

Ποικιλόχρους: Ἄσμ.

Ἐγὼ ρωτῶ τὸν ἔρωτα τί ροῦχα νὰ φορέσω, τὰ άλατζιά γιὰ κόκκινα 'ς τοῖς λυγερὲς ν' ἀρέσω;

Συνών. ιδ. ἐν λ. *άλατζαδένιος 2*.

άλατζώνω Λεξ. Λάουνδ.

Έκ τοῦ οὐσ. *άλατζās*.

Ποικίλλω.

άλατζωτός επίθ. Λευκ.

Έκ τοῦ ρ. *άλατζώνω*.

Ὁ κατεσκευασμένος ἐξ άλατζā, ἥτοι ὑφάσματος ποικιλόχρου: *Ἀσπρο βρακὶ ἔχει κι άλατζωτὴ καμιζέλλα*. Συνών. *άλατζαδένιος 1, άλατζένιος*.

άλάτη ἡ, Ἦπ. Κύπρ. κ.ά. *έλάτη* Κάρπ. κ.ά. *γαλάτη* Κύπρ.

Έκ τοῦ Ἰταλ. *ala* ἐπεκταθὲν ἐκ παρασυσχετισμοῦ πρὸς τὸ ἐπίθ. *alato*, πληθ. *alati*=πτερωτός.

Πτέρυξ πτηνοῦ ἐνθ' ἀν.: *Ἐμὲν ἀρέσκει μου ὀφτὴ ἡ γαλάτη τοῦ περτιτῶιού* Κύπρ. || Ἄσμ.

Ἐμὲ τὸ φίδι μ' ἔφαγε, ὀχὰ μὲ πέντ' ἀλάτες, μ' ἀρνήθηκε ἡ ἀγάπη μου, μοῦ γύρισε τὲς πλάτες Ἦπ.

Χρουνὸς αὐτὸς ἐγίνηκεν 'ς τοὺς οὐρανοὺς τῷ ἐξέην τῷ ἀνοιξεν τὲς ἀλάτες του τῷαὶ τὸν Θεὸν δοξάζει Κύπρ.

Φάε τῷ ἔσοῦ καλὸν πουλλὴν 'ποὺ παντρεμένου πλάτην νὰ κάμης πῆχυν τὸ φτερόν τῷαὶ πῆχυν τὴν άλάτην αὐτόθ. Κατ' ἄλλην παραλλαγήν αὐτόθ. ὁ β' στ.

νὰ κάμης πῆχυν τὸ φτερόν καὶ πιθαμὴν γαλάτην Συνών. *φτεροῦγα*.

άλατήθρα ἡ, Θράκ. (Ἀδριανούπ.)

Έκ τοῦ οὐσ. *άλάτι* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -*ήθρα*, περὶ ἧς ιδ. Γ'Χατζιδ. Γλωσσολ. Μελέτ. 184.

Δοχεῖον ἄλατος. Συνών. ιδ. ἐν λ. *άλαταρειό*.

άλατήρι τό, ἀμάρτ. *άλατήρ* Μακεδ. (Καστορ.) *άλατιρ* Θράκ. (Ἀδριανούπ.) Πόντ. (Χαλδ. κ.ά.)

Έκ τοῦ οὐσ. *άλάτι* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -*τήρι* καθ' ἀπλολογίαν. Παρὰ Λάουνδ. *άλατήριον*.

Δοχεῖον ἄλατος. Συνών. ιδ. ἐν λ. *άλαταρειό*.

άλατήσιος επίθ. Σῦρ. (Ἐρμούπ.)

Έκ τοῦ οὐσ. *άλάτι* καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -*ήσιος*.

Ὁ δι' ἄλατος ταριχευμένος: *Ἀλατήσια πετσία* (ἐν τῇ βυρσοδεψικῇ τὰ ἐκ Κίνας εἰσαγόμενα δέρματα περιτυλιγμένα εἰς δέμα καὶ δι' ἄλατος πεπασμένα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ λεγόμενα *ξερά πετσία*).

άλατι τό, κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.) *άλάτ'* βόρ. ιδιώμ. *άλάτσι* Ἀθῆν. (παλαιότ.) Ἀμοργ. Εὐβ. (Κάρυστ.) Θήρ. Ἰκαρ. Ἰος Κάλυμν. Κίμωλ. Κορσ. Κρήτ. Μέγαρ. (καὶ *άλάτι*) Μῆλ. Νάξ. (Ἀπύρανθ. Βόθρ. Κινίδ. Τρίποδ.) Πελοπν. (Λακων.) Σέριφ. Σίφν. Τήλ. κ.ά. *άλάτ'* Πάρ. (Λεῦκ.) *άλάσι* Ἀνδρ. Κάσ. κ.ά. *άλάσ'* Μύκ. *άλάθι* Νάξ. (Φιλότ.) *άουάθι* Νάξ. (Φιλότ.) *άουάτσι* Νάξ. (Βόθρ.) *άτσι* Τσακων. (καὶ *άλάτσι*).

Έκ τοῦ μεταγν. οὐσ. *άλάτιον*. Πβ. Γ'Χατζιδ. ἐν Ἐπιστ. Ἐπετ. Πανεπ. 3 (1906/7) 89 καὶ ἐν Glotta 1 (1909) 122. Ἡ λ. καὶ παρὰ Μεουρσ. Τὸ *άλάτσι* καὶ παρὰ Πορτ. Τὸ *άλάθ'* ἐκ τῆς γενικ. *άλαθιοῦ* καὶ τοῦ πληθ. *άλάθια*.

1) Τὸ μαγειρικὸν ἄλας κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.) Τσακων.: *Βάζω-ρίχνω άλάτι* 'ς τὸ βραστό - 'ς τὸ φαεῖ κττ. *Βάζω άλάτι* 'ς τοῖς ἔλαι- 'ς τὰ ψάρια κττ. κοιν. || Φρ. *άλάτι τσ' ἀράδας* (τὸ σύνθηρες ἄλας ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ λεπτόν καὶ λευκόν. Πβ. *ἀφράάλα, ἀφράάλατο, ἀφρίνα*) πολλαχ. Πβ. καὶ *ἀπάλατο*. Τὸ φαεῖ εἶναι 'ς τ' *άλάτι* του (ἔχει ἀλατισθῇ ὅσον ἔπρεπε) πολλαχ. *Βάλ' του άλάτι* (ἐπὶ ὑποθέσεως μὴ δυναμένης πλέον νὰ εὐοδωθῇ, ἀλλὰ πρὸς τὴν καταστροφὴν φερομένης, ἐκ μεταφ. τοῦ ὄζοντος καὶ πρὸς φθορὰν φερομένου πράγματος δι' ἔλλειψιν ἄλατος. Συνών. φρ. *βάλ' του ρίγανη*) πολλαχ. *Τὸν ἔκαμε τ' άλατιοῦ* (τὸν ἔδειρεν ἀνηλεῶς, ἥτοι μέχρι θανάτου, ὥστε τὸ σῶμά του ἔχει πλέον ἀνάγκην ἄλατος διὰ νὰ μὴ βρομήσῃ. Συνών. φρ. *άλατίζω* 'ς τὸ ξύλο) πολλαχ. *Τὸν κάμανε τ' άλαθιοῦ* (τὸν ἐκούρασεν πολὺ) Φιλότ. *Ἐγὼ νιρὸ κι άλάτ'* (ἐπαθα σύγχυσιν. Έκ μεταφ. τοῦ διαλυομένου καὶ ἀφανιζομένου εἰς τὸ ὕδωρ ἄλατος) Θεσσ. (Λαμ.) *Ἀλάτ' νὰ γέν'ς!* (νὰ ἀφανισθῇ ὡς ἀφανίζεται τὸ ἄλας εἰς τὸ ὕδωρ! Ἀρά) Εὐβ. (Λίμν.) || Παροιμ. φρ. *Νερό κι άλάτι!* (λέγεται κατὰ τὴν διάλυσιν ἔριδος καὶ δυσαρεσκείας καὶ τὴν ἐπερχομένην συμφιλίωσιν, ἥτοι ὡς διαλύεται καὶ ἀφανίζεται τὸ ἄλας εἰς τὸ ὕδωρ, οὕτω νὰ ἀφανισθῇ καὶ ἡ ἔχθρα) πολλαχ. *Ὅσα εἴπαμε νερό κι άλάτι* (ἥτοι νὰ μὴ ἐπαναληφθοῦν, νὰ ἐξαφανισθοῦν) πολλαχ. *Φάγαμε ψωμί κι άλάτι* (λέγεται πρὸς δῆλωσιν μακρᾶς συμβιώσεως καὶ τῆς ἐντεῦθεν προερχομένης οἰκειότητος ὑπὸ τοῦ θέλοντος νὰ ὑπομνήσῃ εἰς φίλον του τὰ ὑπὸ τῆς φιλίας ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα ἢ νὰ βεβαιώσῃ αὐτὸν ὅτι, καὶ ἂν ἐπῆλθον γεγονότα δυνάμενα νὰ διαλύσουν τὴν φιλίαν των, ἐξακολουθεῖ ὁμως νὰ θεωρῇ ἰσχυροὺς τοὺς συνδέοντας ἀμφοτέρους πρὸς ἀλλήλους δεσμούς. Τὴν καθιέρωσιν δὲ τῶν δεσμῶν τούτων συμβολίζει ἡ κοινωνία τῆς τραπέζης. Πβ. καὶ ἀρχ. φρ. *ἄλων κοινωνεῖν*. Ἰδ. ΝΠολίτ. Παροιμ. 1,436) πολλαχ. *Σὲ ξένο φαεῖ άλάτι μὴ ρίχνης* (πρὸς τὸν ἀναμειγνυόμενον εἰς ἀλλοτρίας ὑποθέσεις) πολλαχ. *Τὸ σπῖτι θέλει άλάτι κι άλάτι!* (πολλὰ πράγματα χρειάζεται ἡ οἰκογένεια) Πελοπν. (Ἀργ.) *Οὔτε σπυρὶ άλάτι δὲ δίδει* (ἐπὶ τοῦ καθ' ὑπερβολὴν φιλαργύρου) Πελοπν. (Κορινθ. Λακων.) *Τὸ 'σπειρε άλάτι* (ἐπήνεγκε τελείαν κατα-

στροφῇ) Κορινθ. κ. α. 'Αλάτσι τοῦ χρειάζεται' ἀκόμα καὶ ῥτεινοῦ (ὅταν ἐπιπάσσουν εἰς τὸ ἀρτιγέννητον βρέφος ἄλας, πρέπει ὅλοι οἱ ἐν τῇ οἰκίᾳ εὐρισκόμενοι νὰ ρίψουν ὀλίγον ἕκαστος διὰ νὰ ὁμοιάσῃ τοῦτο πρὸς ὅλους κατὰ τὴν εὐφυΐαν, τοὺς τρόπους, τοὺς λόγους κττ. 'Επὶ τοῦ μωροῦ) 'Απύρανθ. Δὲν ξέρεῖ νὰ πῇ νερὸ καὶ ἀλάτσι (ἐπὶ τοῦ μωροῦ) αὐτόθ. Μαχαιρεῖ καὶ χούφτ' ἀλάτι! (ἐνν. τὸ ρ. θὰ βάλω ἢ βάλε κττ. 'Επὶ μεγάλης ἀπειλῆς) Λακων. Τὸν ἐπιλέγει τζαὶ τὸν ἄλλον αἰτοῖ! (εἰς τὸν ὀφθαλμόν σου καὶ τὸν ἄλλον ἀλάτι! 'Αρὰ) Τσακων. || Παροιμ. Ἀλάτι πάει 'ς τὴν ἀλυκὴ καὶ φρύγανα 'ς τὸ λόγγο (ἐπὶ τοῦ προσκομίζοντός που πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀφθονεῖ αὐτόθι. Πβ. ἀρχ. φρ. «γλαῦκ' Ἀθήναζε») 'Ηπ. 'Ο νοικοκύρις εἶν' τ' ἀλάτι τοῦ σπιτιοῦ (ὅτι ὡς τὸ ἄλας καθιστᾷ ἡδέα τὰ φαγητά, οὕτω καὶ ἡ ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ παρουσία τοῦ οἰκογενειάρχου ἀποτελεῖ δι' αὐτὴν πηγὴν χαρᾶς) 'Αργ. β) Πληθ. ἄλατα, τὰ ἐντὸς λέβητος ἐναπομένοντα στερεὰ κατάλοιπα βράζοντος ὕδατος Προπ. (Κύζ.) κ. α. Συνών. π ο υ ρ ί. 2) Μεταφ. ἡδύτης, χάρις σύνθητ.: Τὰ λόγια του δὲν ἔχουν ἀλάτι πολλαχ. Δὲν ἔχει ἀλάτι (ἐπὶ τοῦ μὴ ἔχοντος χάριν εἰς τοὺς λόγους καὶ γενικώτερον τοῦ ἀπειροκάλου) πολλαχ. Συνών. φρ. ἀνάλατος ἀνθρωπος.

Πβ. ἄλας.

άλατι ἡ, Εὐβ. (Κάρυστ.) ἀλασία Κάλυμν. ἀλατοῖα Μακεδ.

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀλάτι.

Μέρος ὅπου ὑπάρχει ἢ παράγεται πολὺ ἄλας ἐνθ' ἀν.: Ἄσμ.

'Εννοια σου, ἡνοῖά σου, μαῦρε μου, τὸ ἐγὼ νὰ σ' ἀνταμείρω, ἃ δὲ σὲ πάω 'ς τὴν ἀλατιὰ τσαὶ σὲ φορτώσ' ἀλάτσι σαράντα μὸδια ἀπὸ τὴ μιά, σαράντα ἀπὸ τὴν ἄλλη

Κάρυστ. 'Η λ. καὶ ἐν τῷ τοπων. Βαρδάκα 'Αλασιὰ Μακεδ.

άλατιάτικο τό, ἀμάρτ. ἀλασιότικο 'Αθῆν. (παλαιότ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀλάτι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ι ά τ ι κ ο.

'Ο φόρος τοῦ ἄλατος.

άλατιέρα ἡ, πολλαχ. ἀλαθιέρα Κυδων. Νάξ. ('Απύρανθ. Κορων.) ἀλασιέρα Κυδων.

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀλάτι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ι έ ρ α.

Δοχεῖον ἄλατος. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀλαταρεῖό.

άλατίζω κοιν. καὶ Πόντ. ('Αμισ. Κεραι. Κρώμν. Οἶν. 'Οφ. Τραπ.) ἀλατίζ-ζω Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀλατίζω Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀλατίζον βόρ. ἰδιώμ. ἀλασιζω Θήρ. Κρήτ. κ. α. ἀλασιζω 'Ανδρ. ἀλοτίζω Πόντ. (Κοτύωρ. Χαλδ. κ. α.) 'λατίζω Θράκ. (Σαρεκκλ.) Κύνθ. Σέριφ. 'λατίζ-ζον Σύμ. Χίος (Βολισσ.) κ. α. ἀκίζου Τσακων. Μετοχ. ἀλατημένος Σῦρ. ('Ερμούπ.) ἀλατημένο Καλαβρ. (Μπόβ.) ἀλατ'μένους Θράκ. (Σουφλ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀλάτι. 'Η μετοχ. ἀλατημένος κατ' ἐπίδρασιν τῆς μετοχ. τῶν περισπωμένων ρημάτων, διότι πολλάκις παρὰ τὰ εἰς -ίζω ἔχομεν καὶ τύπ. εἰς -ῶ. 'Η λ. καὶ παρὰ Πορτ.

Α) 'Ενεργ. 1) 'Αρτύω δι' ἄλατος κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.) Πόντ. ('Αμισ. Οἶν. 'Οφ. κ. α.) Τσακων.: Ἀλατίζω τὴ σούππα - τὸ φαγεῖ κτλ. Ἀλατισμένο φαγεῖ κοιν. Οὐτῶ ἀλατί-

σκειται μ' ἐλίγο ἄλας ἢ μαερεία (τὸ φαγητόν) 'Οφ. || Φρ. Ἀλατίστηκα κ' ἐγὼ (ἔτυχον ὀλίγης παιδείας) Πελοπν. (Λακων.) Ἀλατίσκ' ἀπὸν γράμματα (ἔχει ἀποκτήσει μετρίαν μόρφωσιν) Στερελλ. (Αἰτωλ.) Ἀλατισμένους ἀπὸν γραμματάκια (ὀλίγον μορφωμένους) αὐτόθ. Εἶναι κάμποσον ἀλατισμένος (ἔχει γνώσεις τινάς) Χίος Εἶναι ἀλατισμένος ἀπ' ὅλα (ἔχει πολλὰς γνώσεις) Ζάκ. || Παροιμ. 'Ολ' ψουμὶ ἀλατημένον τρών (μὴ νομίζης ὅτι μόνον σὺ ἐννοεῖς, ὅπως σὺ, οὕτω καὶ οἱ ἄλλοι ἐννοοῦν. Πρὸς τὸν ὑποτιμῶντα τὴν ἀντίληψιν τῶν ἄλλων) Σουφλ. β) 'Επιπάσσω ἄλας ἐπὶ τινος ὕλης ἐπιδεκτικῆς σήψεως πρὸς διατήρησιν, συνήθως ἐπὶ τροφῶν κοιν. καὶ Καλαβρ. (Μπόβ.) Πόντ. (Οἶν. 'Οφ. κ. α.): Ἀλατίζω τὸ τυρὶ - τὸ ψάρι κττ. Δέρμα ἀλατισμένο κοιν. || Φρ. Ἀλατίζω 'ς τὸ ξύλο τὸν δεῖνα καὶ ἀπλῶς ἀλατίζω (δέρνω τινὰ ἀνηλεῶς, ἥτοι μέχρι θανάτου, ὥστε νὰ ἔχη πλέον ἀνάγκην ἄλατος τὸ σῶμά του διὰ νὰ μὴ πάθῃ σήψιν. Συνών. φρ. τὸν κάνω τ' ἀλατιοῦ) πολλαχ. Κάτσε καλά, θὰ σ' εἰς ἀλατίσου! (θὰ σοῦ τοῖς ἀλατίσω. 'Η ἀνευ γραμματικῆς ἀνάγκης προσθήκη τοῦ ἄρθρ. εἰς τὴν φρ. ἔγινε κατ' ἐπίδρασιν τῆς συνων. φρ. θὰ σοῦ τοῖς β ρ έ ξ ω !) Αἰτωλ. Νὰ σ' ἀλατίσω νὰ μὴ βρομήσης! (πρὸς τὸν ἐν ἔργῳ ἢ λόγῳ ἀνοηταίνοντα) πολλαχ. Ἔνε καὶ ἀλάτιζε (ἐπὶ ἀνιάτου τραύματος καὶ γενικῶς ἐπὶ πάσης ματαιοπονίας) Πελοπν. (Μάν.) γ) Παρέχω ἄλας ὡς τροφήν εἰς τὰ κατοικίδια θηλαστικά ζῷα Πελοπν. Πόντ. (Κοτύωρ. Κρώμν. 'Οφ. Τραπ. Χαλδ. κ. α.) Στερελλ. (Αἰτωλ.): Ἀλατίζω τὸ ζῷ 'Οφ. Ἀλοτίζω τ' αἰθῶ - τὰ πρόβατα Κοτύωρ. Χαλδ. || Παροιμ. Ἀλοτίζ' ὀκυλλία (ἀλατίζει σκύλλους, εἰρωνικ., διότι ὁ σκύλλος δὲν τρώγει ἄλας. 'Επὶ τοῦ ἀέργου) Χαλδ. 2) Μεταφ. σφίζω τινὰ Θράκ. (Σαρεκκλ.): Τὸν λάτισε ὁ δαδᾶς του. Τὸν λάτ'σανα τῆς γυναίκας του τὰ χρήματα.

Β) Μέσ. 1) Τρώγω ἄλας, ἐπὶ ζῶων Πελοπν.: Τὰ πρόβατα ἀλατίζονται. Πβ. ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημ. τὸ ἀρχ. ἀλίζω Ἀριστοτ. Ζῶων ἱστορ. 8,10,1 «πρὸς τε τοὺς τόκους ἀλιζόμεναι μείζω τὰ οὐθὰτα καθιᾶσιν». 2) Μεταφ. ἐξοικονομῶ τὰ κατ' ἐμὲ Θεσσ. ('Αλμυρ.) κ. α.: Δὲ μᾶς χρειάζονται πολλὰ, πέντε χιλιάδες δραμὲς νὰ εἴχαμε, ἀλατιζοῦμαστε Ἀλμυρ.

Πβ. ἀ λ α τ ὶ ὠ ν, ἀ λ ί ζ ω.

άλατικό τό, Στερελλ. (Βοστίν.)

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀλάτι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ι κ ό.

Πβ. μεσν. οὐσ. ἀ λ α τ ι κ ό ν.

Μεγάλῃ πλακοειδῆς πέτρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας θέτουν ἄλας τριμμένον διὰ νὰ φάγουν αἱ αἶγες καὶ τὰ πρόβατα. Συνών. ἰδ. ἐν λ. ἀ λ α τ α ρ ε ῖ ᾱ 1. Πβ. καὶ ἀ λ α τ ι σ τ ῆ ρ α.

άλατίλα ἡ, Πελοπν. (Καλάβρυτ.)

'Εκ τοῦ οὐσ. ἀλάτι καὶ τῆς παραγωγικῆς καταλ. -ί λ α.

'Αλμυρὰ γεῦσις.

άλατισεά ἡ, ἀμάρτ. ἀλατ'σεά 'Ηπ. Στερελλ. (Αἰτωλ. 'Ακαρναν.) κ. α.

'Εκ τοῦ ἀμαρτ. οὐσ. ἀ λ ά τ ι σ ι.

1) Ποσότης ἄλατος ὅση ἀρκεῖ πρὸς ἀλάτισμα ἐνὸς φαγητοῦ Στερελλ. (Αἰτωλ. 'Ακαρναν.) κ. α.: Νὰ ἀλατ'σεὰ θέλου ν' ἀλατίσου τοῦ φαεῖ Αἰτωλ. Τρεῖς ἀλατ'σεῖς ἀλάτ' ἔχ' οὐ ἀλατουλόους μας αὐτόθ. 2) Τὸ μέρος ὅπου παρέχουν πρὸς τροφήν ἄλας εἰς τὰ ποίμνια 'Ηπ. κ. α. Πβ. ἀ λ α τ α ρ ε ῖ ᾱ 1.

